



Rodzaje bezrobocia w Polsce – dynamika zmian

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Symulacja interaktywna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)



Rodzaje bezrobocia w Polsce – dynamika zmian

Źródło: helloquence, dostępny w internecie: commons.wikimedia.org, licencja: CC 0 1.0.

Poważnym problemem współczesnego świata jest bezrobocie. Ze społecznego punktu widzenia jest to zjawisko polegające na tym, że część populacji zdolna i gotowa do pracy nie znajduje zatrudnienia. Wpływa na nie bardzo wiele czynników, m. in. ogólna sytuacja gospodarcza i polityczna kraju, kryzysy, katastrofy naturalne, antropogeniczne czy zwykła restrukturyzacja przemysłowa. Bezrobocie dotyka najważniejszej komórki społecznej, czyli rodziny i wpływa zarówno na wiele gospodarczych, jak i zdrowotnych aspektów życia człowieka. Jakie bezrobocie dotyka nas najbardziej i czy każde bezrobocie jest takie samo? Odpowiedzi na te i więcej pytań znajdziesz w tej lekcji.

Twoje cele

- Wymienisz rodzaje bezrobocia,
- Na podstawie danych statystycznych obliczysz stopę bezrobocia.
- Omówisz cechy bezrobocia w Polsce.

Przeczytaj

Bezrobociem nazywamy zjawisko społeczne polegające na tym, że część ludzi zdolnych do pracy i chcących ją podjąć nie znajduje zatrudnienia. **Bezrobotny** to zatem osoba niezatrudniona, nieprowadząca działalności gospodarczej i niewykonująca innej pracy zarobkowej, nieucząca się w szkole w systemie dziennym i gotowa do podjęcia zatrudnienia (w pełnym lub niepełnym wymiarze czasu pracy). Pod uwagę bierze się również pracę dla osób niepełnosprawnych. Dodatkowo, w Polsce bezrobotną jest osoba zarejestrowana we właściwym urzędzie pracy, która:

- ukończyła 18 lat (z wyjątkiem młodocianych absolwentów), nie ukończyła wieku emerytalnego – 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn (czyli nie nabyła prawa do emerytury),
- nie nabyła prawa do renty inwalidzkiej, nie pobiera zasiłku stałego lub renty socjalnej,
- nie jest właścicielem lub posiadaczem nieruchomości rolnej o powierzchni powyżej 2 ha przeliczeniowych,
- nie jest osobą niepełnosprawną, której stan zdrowia nie pozwala na podjęcie zatrudnienia nawet w połowie wymiaru czasu pracy,
- nie jest osobą tymczasowo aresztowaną i nie odbywa kary pozbawienia wolności.

Podstawowym miernikiem wielkości bezrobocia jest **stopa bezrobocia**, czyli stosunek liczby osób bezrobotnych do liczby osób aktywnych zawodowo wyrażony w procentach.

$$\text{STOPA BEZROBOCIA} = \frac{\text{LICZBA BEZROBOTNYCH ZAREJESTROWANYCH}}{\text{LICZBA OSÓB AKTYWNYCH ZAWODOWO (PRACUJĄCYCH I BEZROBOTNYCH)}} \times 100\%$$

Stopa bezrobocia nie jest dokładnym miernikiem omawianego zjawiska. Istnieje np. grupa osób, która nie ma pracy ale poszukuje jej we własnym zakresie, bez rejestrowania się w urzędach pracy. Także część bezrobotnych zgłasza się do Urzędu Pracy tylko po to, aby uzyskać prawo do zasiłku (bez zamiaru podjęcia pracy). Dlatego oblicza się rzeczywistą stopę bezrobocia dotyczącą wszystkich bezrobotnych, niezależnie od przyczyn, oraz naturalną stopę bezrobocia uwzględniającą osoby, które nie ubiegają się o pracę ze względu na zbyt niski poziom wynagrodzeń.

Stopa bezrobocia rejestrowanego w Polsce w latach 2009-2021												
rok/ miesiąc	styczeń	luty	marzec	kwiecień	maj	czerwiec	lipiec	sierpień	wrzesień	październik	listopad	grudzień
2021	6,5	6,5	6,4	6,3								
2020	5,5	5,5	5,4	5,8	6,0	6,1	6,1	6,1	6,1	6,1	6,1	6,2
2019	6,1	6,1	5,9	5,6	5,4	5,3	5,2	5,2	5,1	5,0	5,1	5,2
2018	6,8	6,8	6,6	6,3	6,1	5,8	5,8	5,8	5,7	5,7	5,7	5,8
2017	8,5	8,4	8,0	7,6	7,3	7,0	7,0	7,0	6,8	6,6	6,5	6,6
2016	10,2	10,2	9,9	9,4	9,1	8,7	8,5	8,4	8,3	8,2	8,2	8,2
2015	11,9	11,9	11,5	11,1	10,7	10,2	10,0	9,9	9,7	9,6	9,6	9,7
2014	13,9	13,9	13,5	13,0	12,5	12,0	11,8	11,7	11,5	11,3	11,4	11,4
2013	14,2	14,4	14,3	14,0	13,6	13,2	13,1	13,0	13,0	13,0	13,2	13,4
2012	13,2	13,4	13,3	12,9	12,6	12,3	12,3	12,4	12,4	12,5	12,9	13,4
2011	13,1	13,4	13,3	12,8	12,4	11,9	11,8	11,8	11,8	11,8	12,1	12,5
2010	12,9	13,2	13,0	12,4	12,1	11,7	11,5	11,4	11,5	11,5	11,7	12,4
2009	10,4	10,9	11,1	10,9	10,7	10,6	10,7	10,8	10,9	11,1	11,4	12,1

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o. na podstawie stat.gov.pl, licencja: CC BY-SA 3.0.



Źródło: Wikilol, dostępny w internecie: commons.wikimedia.org, licencja: CC BY-SA 4.0.

Polecenie 1

Analizując dane statystyczne, scharakteryzuj różnice wielkości stopy bezrobocia w Polsce w ciągu roku (w różnych latach). Wyjaśnij przyczyny różnic.

Rodzaje bezrobocia

Wyróżnia się wiele rodzajów bezrobocia w zależności od jego przyczyn, sposobów pomiaru czy też długości trwania zjawiska. Podstawowy podział bezrobocia na jego rodzaje:

- **dobrowolne** – sytuacja, w której bezrobotny świadomie nie przyjmuje oferowanej pracy i nie akceptuje warunków zatrudnienia;
- **przymusowe** – bezrobocie wynikające z niemożliwości znalezienia pracy pomimo jej poszukiwania;
- **technologiczne** – jest skutkiem unowocześniania procesu wytwarzania, praca ludzka zostaje zastąpiona pracą maszyn (automatyzacja, komputeryzacja);
- **frykcyjne** (przejściowe) – występuje w każdej gospodarce, polega na przechodzeniu pracowników z jednego miejsca pracy do drugiego;
- **strukturalne** – związane jest z potrzebą zmian kwalifikacji pracowników w wyniku przemian gospodarczych, restrukturyzacji gospodarki, zamykania pewnych działalności i otwierania nowych, często związanych z wprowadzaniem innowacji technologicznych (w Polsce bezrobocie strukturalne najbardziej odczuwalne jest w regionach, w których rozwijało się górnictwo, hutnictwo czy przemysł stoczniowy);
- **koniunkturalne** (cykliczne) – występuje okresowo w wyniku zmian koniunktury gospodarczej; w okresie recesji zatrudnienie maleje, a w okresie wzrostu gospodarczego rośnie;
- **sezonowe** – wynika ze spadku zatrudnienia w niektórych działach gospodarki (np. budownictwo, rolnictwo) oraz z sezonowości wykonywanych prac;
- **jawne** – bezrobocie objęte oficjalnymi statystykami;
- **utajone** – bezrobocie, które jest nierejestrowane, trudne do określenia;
- **ukryte** – polegające na wykonywaniu pracy przez większą liczbę osób niż w rzeczywistości jest to potrzebne (np. w krajach socjalistycznych celowo zaniża się wskaźnik bezrobocia lub w ogóle zaprzecza się występowaniu tego zjawiska).

Ze względu na długość trwania zjawiska wyróżniamy bezrobocie:

- krótkookresowe – trwające do 3 miesięcy,

- średniokresowe – trwające od 3 do 12 miesięcy,
- długookresowe – trwające powyżej 1 roku,
- chroniczne – występujące długotrwale.

Cechy bezrobocia w Polsce:

1. bezrobocie **ma charakter strukturalny** – recesja lub restrukturyzacja w wielu branżach i regionach przy braku rodzimego kapitału powoduje nadwyżki siły roboczej w większości działów gospodarki,
2. **gwałtowny wzrost bezrobocia** – wywołany przez masowe zwolnienia pracowników zatrudnionych głównie w rolnictwie i w niektórych gałęziach przemysłu, co w efekcie obciąża budżet państwa (odprawy finansowe i świadczenia socjalne dla zwalnianych pracowników),
3. wyraźna **selektywność bezrobocia** – dotknęło ono głównie ludzi młodych, osoby w wieku niemobilnym (powyżej 45. roku życia), kobiety oraz osoby z najniższym wykształceniem,
4. **zróźnicowanie przestrzenne bezrobocia** – najniższy poziom bezrobocia istnieje w miastach i aglomeracjach, w których rozwijają się zróżnicowane gałęzie przemysłu i usługi. Najwyższe lub gwałtowne wzrosty stopy bezrobocia występują w słabo rozwiniętych rolniczych regionach Polski wschodniej i północnej, gdzie sytuację pogorszył upadek PGR-ów. Ludność tych obszarów odznacza się niskimi kwalifikacjami zawodowymi, małą mobilnością przestrzenną oraz zniechęceniem i apatią spowodowaną nieumiejętnością odnalezienia się w nowej sytuacji. Ze znacznym wzrostem bezrobocia mamy także do czynienia w regionach, w których dominuje jedna branża przemysłowa, zwłaszcza związana z przemysłem wydobywczym i hutniczym (np. Górny Śląsk, Zagłębie Dolnośląskie), włókienniczym (Łódź) i stoczniowym (miasta portowe),
5. w środowisku wiejskim oprócz bezrobocia jawnego (większego niż na obszarach wysoko zurbanizowanych) istnieje **bezrobocie ukryte** – polega to na większym zatrudnieniu w gospodarstwach rolnych niż wymaga tego potrzeba,
6. w Polsce występuje **zjawisko „starzenia się bezrobocia”** – bezrobocie ma charakter długookresowy, trwający często powyżej 12 miesięcy.

Specyfika polskiego bezrobocia wiąże się z poprzednim okresem politycznym (socjalizmem), przemianami w strukturze gospodarki narodowej, recesją w wielu branżach, niedoinwestowaniem niektórych regionów, a także z mentalnością samych bezrobotnych i poziomem ich wykształcenia.

Przyczyny bezrobocia:

Bezrobocie na świecie jest zjawiskiem złożonym – wpływa na nie wiele czynników. Najczęstsze przyczyny bezrobocia to m. in.:

- niski poziom wykształcenia części społeczeństwa,
- szybki rozwój nowych technologii,
- zaniedbanie gałęzi gospodarki w regionie,
- wysokie koszty pracy dla pracodawców,
- brak poszukiwanych przez pracodawców umiejętności u kandydatów,
- wejście na rynek pracy pokolenia wyżu demograficznego,
- niedostosowanie systemu edukacji do potrzeb rynku pracy,
- wysokie zasiłki dla bezrobotnych, pomoc socjalna,
- wysokie podatki, które ograniczają możliwości pracodawców,
- sztywne (opresyjne) dla pracodawców prawo pracy,
- nagłe zmniejszenie zapotrzebowania na dany produkt lub usługę,
- sezonowe zmiany w rodzaju i skali zatrudnienia,
- niechęć bezrobotnych do podjęcia nieatrakcyjnej dla nich pracy.

W Polsce do głównych przyczyn bezrobocia należą:

- transformacja gospodarcza zapoczątkowana pod koniec lat 80-tych XX wieku i związany z nią proces rozwoju gospodarki rynkowej, który doprowadził do likwidacji wielu miejsc pracy (likwidacja PGR-ów, upadek wielu dużych zakładów przemysłowych czy nierentownych przedsiębiorstw, restrukturyzacja);
- wahania popytu na niektóre towary i usługi (spadek popytu na pracę – wzrost bezrobocia);
- zaprzestanie lub ograniczenie produkcji w niektórych branżach (np. w górnictwie)
- okresowa zmienność cykli produkcyjnych i czasowy spadek zapotrzebowania na pracę (np. w okresie zimowym w rolnictwie);
- wprowadzanie nowoczesnych technologii do procesów produkcyjnych (spadek zapotrzebowania na siłę roboczą, automatyzacja i komputeryzacja).

Słownik

bezrobotny

osoba niezatrudniona, niewykonująca pracy zarobkowej, ale zdolna i gotowa do podjęcia zatrudnienia

bezrobocie

niemożność znalezienia pracy zarobkowej przez ludzi w wieku produkcyjnym, zdolnych i chętnych do pracy oraz aktywnie jej poszukujących

Symulacja interaktywna

Zapoznaj się z symulacją interaktywną i wykonaj polecenia.

Polecenie 1

Opisz zmiany wysokości liczby bezrobotnych poniżej 25 roku życia ogółem w Polsce od 2005 do 2020 roku. Wyjaśnij przyczyny tych zmian.

Polecenie 2

Na podstawie własnej wiedzy i dostępnych źródeł wyjaśnij przyczyny tak niskiej liczby bezrobotnych w 2008 roku.

Symulacja 1

Bezrobotni ogółem

	Rok	ogółem	mężczyźni	kobiety
1	2005	2894	1448	1445
2	2006	2076	1021	1055
3	2007	1448	720	728
4	2008	1154	559	594
5	2009	1471	778	694
6	2010	1597	839	757
7	2011	1682	842	840
8	2012	1757	894	864
9	2013	1700	873	827
10	2014	1410	726	684
11	2015	1210	652	558
12	2016	958	519	439
13	2017	769	415	353
14	2018	649	344	305
15	2019	486	247	239
16	2020	531	290	241

Bezrobotni poniżej 25 roku życia

	Rok	ogółem poniżej 25 r.ż.	mężczyźni poniżej 25 r.ż.	kobiety poniżej 25 r.ż.
1	2005	706	383	323
2	2006	534	263	272
3	2007	340	172	169
4	2008	304	149	155
5	2009	392	229	163
6	2010	394	215	178

7	2011	423	224	199
8	2012	428	229	199
9	2013	404	226	178
10	2014	308	175	134
11	2015	278	166	112
12	2016	215	126	90
13	2017	194	109	84
14	2018	155	86	69
15	2019	96	52	44
16	2020	135	79	56

Źródło: Englisquare.pl sp. z o.o. na podstawie: stat.gov.pl.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:   

Ćwiczenie 1



Zaznacz poprawną odpowiedź.

Bezrobocie technologiczne to:

- bezrobocie wynikające z postępu technologicznego, które powoduje zastępowanie pracy ludzi pracą maszyn i urządzeń.
- rodzaj bezrobocia, który obejmuje osoby pozostające bez pracy przez czas od 3 do 6 miesięcy z powodu zmian technologicznych w pracy.
- bezrobocie, które nie jest wykazywane w oficjalnej ewidencji statystycznej.
- bezrobocie, którego przyczyną jest nieelastyczny rynek, powodujący, że płace są nieelastyczne w długim okresie. Niska elastyczność oznacza, że płace nie dostosowują się do zmian warunków rynkowych i w ten sposób nie zapewniają równowagi popytu i podaży.

Ćwiczenie 2



Dopasuj odpowiedni rodzaj bezrobocia do jego definicji.

Występuje w każdej gospodarce; polega na przechodzeniu pracowników z jednego miejsca pracy do drugiego., Występuje okresowo w wyniku zmian koniunktury gospodarczej. W okresie recesji zatrudnienie maleje, a w okresie wzrostu gospodarczego rośnie., Sytuacja, w której bezrobotny świadomie nie przyjmuje oferowanej pracy i nie akceptuje warunków zatrudnienia., Bezrobocie, które jest nierejestrowane, trudne do określenia. Bezrobotni są zatrudnieni w niepełnym wymiarze pracy mimo gotowości do podjęcia pracy w pełnym wymiarze, pracują na stanowiskach niewymagających posiadanych przez nich kwalifikacji lub, zniechęceni, przestają szukać pracy po wielu bezskutecznych próbach zatrudnienia. Może ono też wynikać z dużej liczby zatrudnionych w stosunku do potrzeb gospodarki.

Bezrobocie dobrowolne	
Bezrobocie frykcyjne (przejściowe)	
Bezrobocie koniunkturalne (cykliczne)	
Bezrobocie utajone	

Ćwiczenie 3



Korzystając z danych GUS zaznacz poprawną odpowiedź.

Stopa bezrobocia w Polsce w styczniu 2021 roku wynosiła:

- 6,5%.
- 3,2%.
- 2,3%.
- 5,6%.

Ćwiczenie 4



Źródło: Englisquare.pl sp. z o.o. na podstawie: stat.gov.pl..

Ćwiczenie 5



Wymień przyczyny bezrobocia.

Ćwiczenie 6



Przyporządkuj wymienione skutki bezrobocia do odpowiednich grup.

chęć podnoszenia swoich kwalifikacji w celu zwiększenia szans na rynku pracy, niezdolność wielu bezrobotnych do podjęcia pracy z powodu złych nawyków, pogorszenie sytuacji materialnej bezrobotnych i ich rodzin, mniejsze wpływy z podatków, problemy psychiczne i zdrowotne, spowolnienie konsumpcji dóbr i usług, produkcja (PKB) osiągająca mniejsze wielkości niż w warunkach pełnego zatrudnienia, wzrost jakości wykonywanej pracy w obawie przed jej utratą, wzrost wydatków na zasiłki dla bezrobotnych i pomoc socjalną, mniejsza presja na wzrost płac - bardziej konkurencyjna gospodarka, narastanie niepokoju społecznego

Pozytywne	
Negatywne ekonomiczne	
Negatywne społeczne	

Ćwiczenie 7



Wymień instrumenty aktywizacji zawodowej.

Ćwiczenie 8



Oblicz stopę bezrobocia każdego z powiatów na podstawie danych zawartych w tabeli. Swoje obliczenia zapisz w wyznaczonym miejscu. Następnie odpowiedz na pytania znajdujące się poniżej.

Powiat	Liczba bezrobotnych (tys. osób)	Liczba aktywnych zawodowo (tys. osób)
A	25 000	917 000
B	7 934	286 000
C	38 590	980 000

B, A, C

Najwyższa stopa bezrobocia była w powiecie

Najniższa stopa bezrobocia była w powiecie

Dla nauczyciela

SCENARIUSZ LEKCJI

Imię i nazwisko autorki: Monika Kędzierska

Przedmiot: geografia

Temat zajęć: Rodzaje bezrobocia w Polsce - dynamika zmian

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum/technikum, zakres podstawowy, klasa III

Podstawa programowa

XV. Społeczeństwo i gospodarka Polski: rozmieszczenie ludności i struktura demograficzna, saldo migracji, struktura zatrudnienia i bezrobocie, urbanizacja i sieć osadnicza, warunki rozwoju rolnictwa, restrukturyzacja przemysłu, sieć transportowa, atrakcyjność turystyczna.

Uczeń:

5) wyjaśnia zmiany w strukturze zatrudnienia, podaje przyczyny bezrobocia i analizuje przestrzenne zróżnicowanie rynku pracy w Polsce.

Kształowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji,
- kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii,
- kompetencje osobiste, społeczne i w kompetencje w zakresie zakresie umiejętności uczenia się.

Cele operacyjne

Uczeń:

- definiuje termin *bezrobocie*,
- wskazuje źródła informacji o bezrobociu w Polsce,
- omawia rodzaje bezrobocia,
- wyjaśnia zmiany bezrobocia w Polsce po 1989 roku i charakteryzuje przyczyny zjawiska.

Strategie nauczania: asocjacyjna

Metody nauczania: blended learning, IBSE

Formy pracy: praca indywidualna, praca w parach, praca całego zespołu klasowego

Środki dydaktyczne: e-materiał, komputer, projektor multimedialny

Materiały pomocnicze

Batorska U., *Rodzaje i struktura bezrobocia w Polsce*, „Przedsiębiorczość – Edukacja” 2005, nr 1, s. 239–250.

PRZEBIEG LEKCJI

Faza wprowadzająca

- Nauczyciel rozmawia z uczniami na temat bezrobocia (czym jest, jakie są przyczyny zjawiska).
- Nauczyciel przedstawia cele lekcji.

Faza realizacyjna

- Uczniowie zapoznają się z symulacją interaktywną i indywidualnie przygotowują notatkę na temat zmian w liczbie bezrobotnych w ukazanym okresie. Następnie w parach dyskutują nad wynikami. Nauczyciel sprawdza, czy uczniowie rozumieją zagadnienia i wspólnie z nimi wyjaśnia trudne kwestie.
- Uczniowie, pracując w parach, omawiają stopę bezrobocia w Polsce w wybranym przez siebie roku. Mogą skorzystać z portalu BDL. Wspólnie analizują, jakie mogą być rodzaje bezrobocia. W tym celu wykorzystują wcześniejsze notatki i materiały multimedialne.
- Uczniowie charakteryzują poszczególne rodzaje bezrobocia, omawiają cechy bezrobocia w Polsce. We wspólnej dyskusji określają przyczyny i skutki bezrobocia, a także proponują sposoby zwalczania negatywnych skutków zjawiska.

Faza podsumowująca

- Uczniowie wykonują wskazane przez nauczyciela ćwiczenia z sekcji „Sprawdź się”. Nauczyciel czuwa nad poprawnością odpowiedzi uczniów.
- Nauczyciel przypomina cele lekcji.
- Nauczyciel ocenia pracę uczniów podczas zajęć.

Praca domowa

- Utrwalenie wiadomości przedstawionych na lekcji.
- Przygotowanie pracy pisemnej na temat przyczyn bezrobocia w Polsce po 1989 roku oraz zmian stopy bezrobocia od 1990 roku. Uczniowie mogą bazować na danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania danego multimedium

Symulację interaktywną można wykorzystać jako materiał powtórzeniowy w trakcie omawiania tematów: „Polska na tle Europy pod względem aktywności zawodowej i bezrobocia” (zakres podstawowy: XV. 5), „Przyczyny i skutki bezrobocia w Polsce” (zakres podstawowy: XV. 5), „Negatywne i pozytywne skutki bezrobocia” (zakres rozszerzony: XXI. 6).